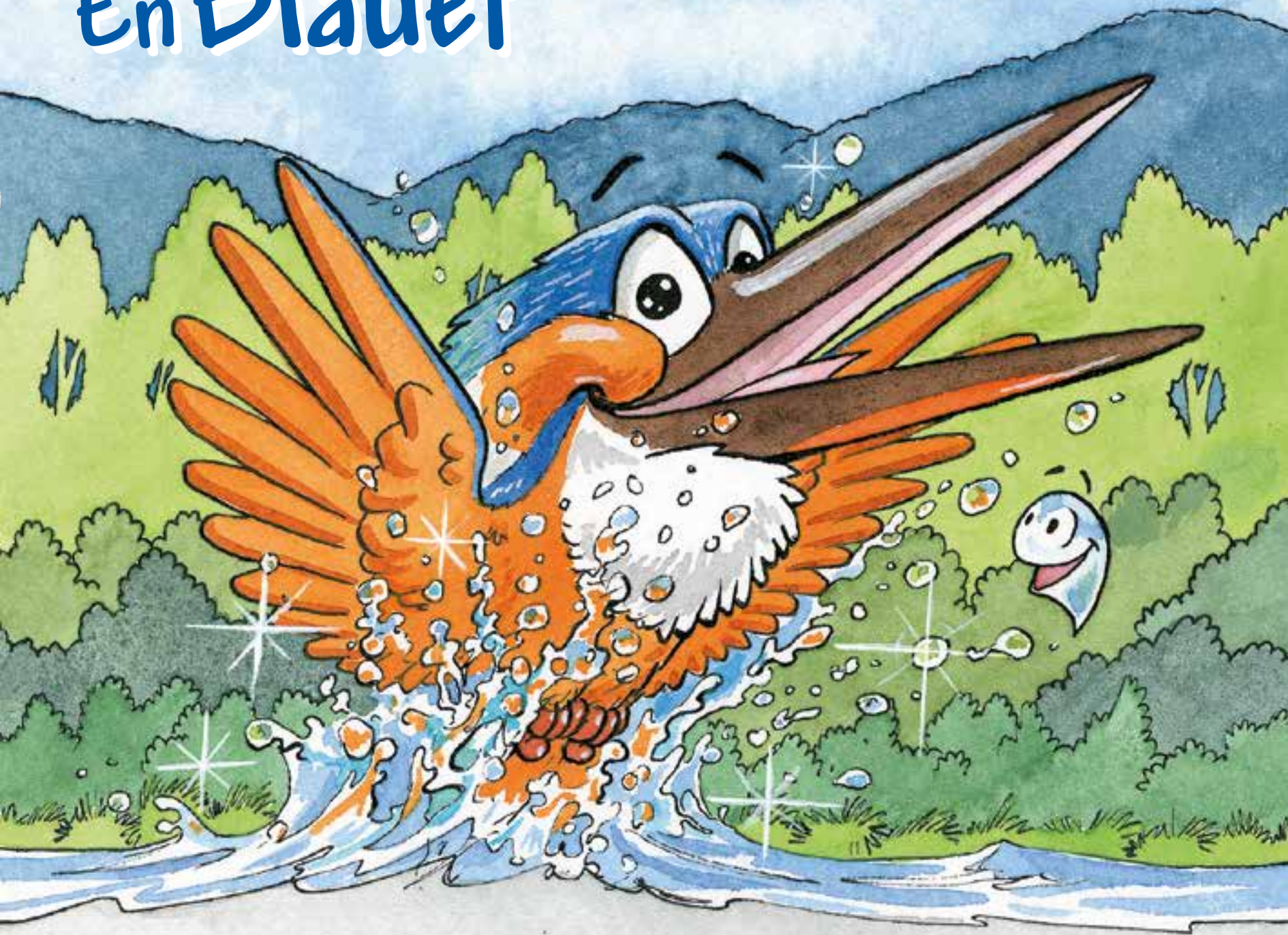

En Blauet

i els camins de l'aigua

L'aigua va i ve
dels núvols a l'arrel,
i de l'arrel,
com en un brollador
de fulles, a la llum!

A en Pau, la Laia, l'Aina, l'Arnau, la Berta i en Lluc.

J.N. Santaaulàlia

Presentació a mares, pares, educadores i educadors

Teniu a les mans el segon número de la col·lecció En Blauet de l'estany, una col·lecció que pretén ser una eina didàctica per explicar als nostres infants les característiques de l'entorn natural on viuen: la conca lacustre del Pla de l'Estany.

Aquesta vegada ens hem embrancat en un tema complex: d'on ve l'aigua que omple l'estany i els estanyols i que ha fet de la nostra comarca un lloc de riquesa natural? Ens semblava que massa sovint les respostes que s'han donat a la pregunta han estat guiades per la superstició, la llegenda o la imprecisió científica, i que calia explicar a nenes i nens la versió geològica veraç de l'origen de les aigües del sistema lacustre. En cap cas no volem oblidar el ric llegat popular de contes i fantasies que l'origen de l'estany i estanyols ens ha regalat, però sí que ens agradaria que quedés clar que és tracta precisament d'un producte de l'imaginari col·lectiu. Pensem que al costat d'aquest ric tresor que és la mitologia popular cal explicar també la versió científica, i això és el que hem intentat en aquest conte. La tasca ha estat difícil, perquè explicar hidrogeologia als infants és un repte francament complicat. Vosaltres i, sobretot, ells i elles ens direu si ens n'hem sortit bé...

Entrats en el tema, a la segona part del conte hem volgut incloure una petita reflexió ecològica sobre la importància d'aquest do natural que és l'aigua, un bé cada dia més escàs que cal gestionar amb encert i consciència. Hem aprofitat el conte per convidar-vos a reflexionar-hi.

Com en el primer número proposem tres nivells de lectura: el dibuix per als més menuts, el text de la història central per als que ja són més grans i, finalment, per als infants que dominen les habilitats bàsiques de la comprensió lectora, unes ampliacions de conceptes que cada adult veurà si aprofita o no. També aquesta vegada el conte va acompanyat d'unes propostes didàctiques per estirar la lectura, si es creu convenient, cap a nous treballs.

Esperem que en Blauet us faci passar una bona estona i, de passada, que us enamori una mica més de l'aigua que omple aquests estanys i estanyols que viuen al costat nostre.

Hola amic! Hola amiga! Torna en Blauet! T'animes a seguir-lo? Mira que t'està esperant en cada full i en cada dibuix, en cada volada. Vés-hi, que t'espera!

En Blauet sempre veia casa seva envoltada d'aigua. L'aigua viva, plena d'ones i colors, platejant, sempre era allà, al seu costat...

D'on vénis, aigua?
On vius? Com ets?

Investigant, inquiet, en Blauet topà un dia amb una gota d'aigua que davallava per la riera, capbussant-se i saltant alegre ara aquí ara allà, apressada.

D'on vénis, gota d'aigua?

Després de caure del cel en la tempesta, ella baixava veloç, amb d'altres companyes, cap a l'estany, per omplir-lo i fer-lo gran.

- 1- Riera de la Puda
- 2- Riera de la Perpinyana
- 3- Riera del Vilar
- 4- Riera Marquès
- 5- Riera dels Tanyers
- 6- Riera del Castellar
- 7- Riera de Can Morgat
- 8- Riera de Lió

L'estany s'alimenta d'aigua de pluja. Hi ha vuit rieres d'entrada superficial d'aigua, totes situades al costat de ponent. Però la major part de l'aigua procedeix d'un altre lloc...

...i en canvi,
jo he fet un
viatge secret,
llarg i dur, lent,
per arribar al
mirall de
l'estany!

I és que la deu principal d'aigua baixa
subterràniament des de l'Alta Garrotxa.

Per sota avança entre roques
permeables, obrint canals i
forats...

La majoria de gotes d'aigua viatgen
des de lluny per sota terra, desfent
les pedres, des de les muntanyes
fins a l'estany, des de la foscor de
les coves fins a la llum del sol.

Sí! Les gotes sortim a l'estany de Banyoles perquè trobem unes roques dures que no ens deixen avançar més per sota terra...

Quina aventura!
Quina força, quina
tossuderia per arribar
a l'estany!

En arribar a Banyoles no pot continuar desfent les roques perquè l'aigua ha topat amb materials *impermeables* que li barren el pas endavant, i ha de sortir per dalt, cap a l'estany. És la *falla*, que no la deixa avançar més.

...¡ llavors l'aigua s'escapa, hàbil i esmunyedissa com és, per allà on pot, cap amunt!

En Blauet, tocat per la tafaneria, es llançà veloç dins l'aigua. Què hi hauria?... Hi trobà una tenca que hi nedava...

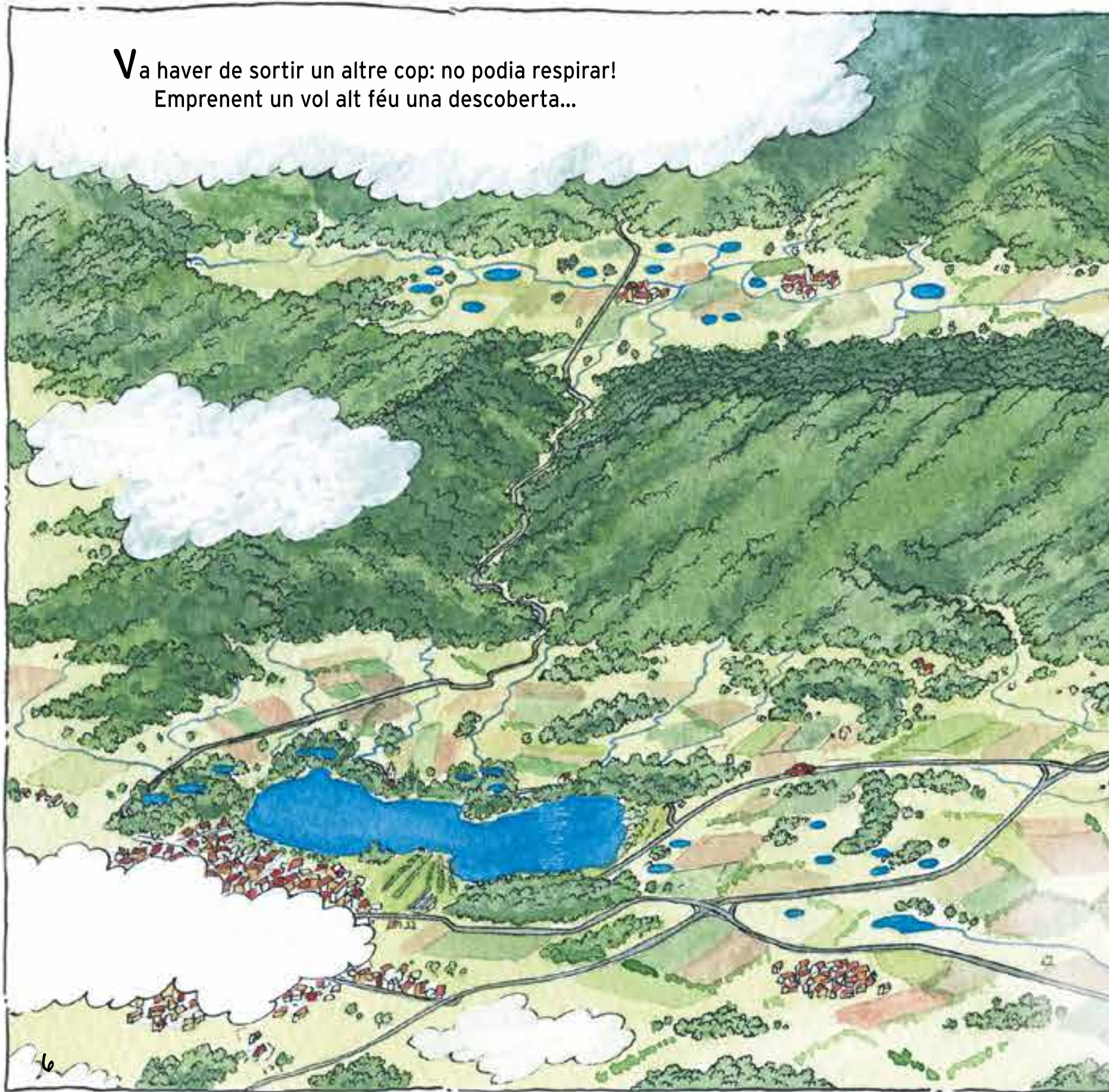
Blauet, on vas ximplet! Al fons de l'estany no s'hi va. Allà l'aigua que entra per sota aixeca fang. Tot és fosc i revoltat. Torna amunt, torna a l'aire, al cel, que de peix no n'ets ni en seràs!

Quan l'aigua sorgeix per les cubetes del fons de l'estany ho fa amb tanta pressió que aixeca el fang que hi dorm i l'empeny cap amunt. Fang i aigua, barrejats, formen el *sediment en suspensió*, una substància espessa i viscosa.

Va haver de sortir un altre cop: no podia respirar!
Emprenent un vol alt féu una descoberta...

Quants estanys i
estanyols!

En molts d'altres llocs de la comarca l'aigua ens regala estanyols, basses i brolladors, corre per fonts, recs i rierols oferint vida a tots els racons on és! Sant Miquel, Espolla, Fluvià, Camós, Usall... són llocs tocats per la màgia de l'aigua brillant.

A la nostra comarca l'aigua forma l'estany i un ampli conjunt d'estanyols més menuts escampats arreu. Tots plegats componen el que es diu la *conca lacustre*, un sistema aquàtic ben complex i ric.

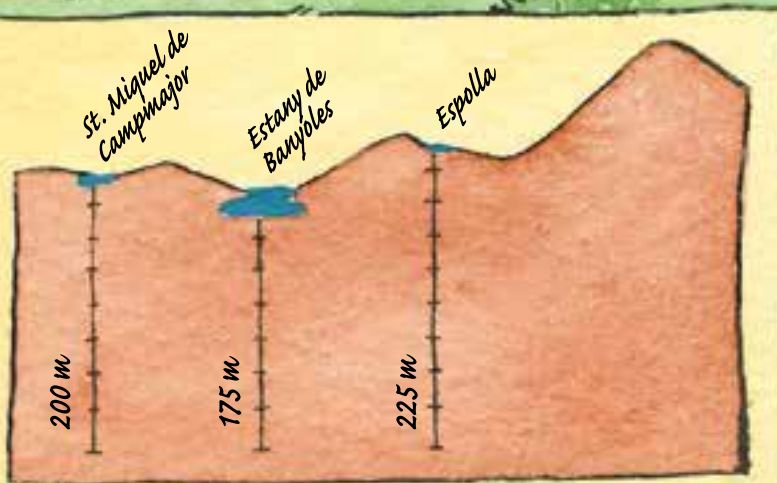

Aquí només tenim aigua quan forts ruixats carreguen les deus de sota terra; llavors tot és vida a Espolla!

En Blauet, cada cop més encuriolit, va visitar la Platja d'Espolla. Hi va conèixer en Tríops, un animal estrany, vestit amb cuirassa rodona i un munt de potes fines i nervioses.

Quan ha plogut molt, l'aigua subterrània, per la *pressió*, arriba a enfilarse a Sant Miquel de Campmajor i a Espolla, omplint basses i estanyols que estan a més alçada de Banyoles i que passen bona part de l'any eixuts.

Tant de descobriment el va engrescar i, investigant, arribà a la Font Pudosa, on tenia niu en Pit Roig, ocell de simpatia desbordant i mudat amb corbata vermella...

Sí Blauet, l'aigua mai és igual!

Quina aigua més estranya!
El gust és fort i l'olor és pudent!

L'aigua ve per llocs on hi ha materials del *subsòl* ben diversos que es *dissolen* amb ella, i li donen aparences canviants. A la Puda hi ha aigua *sulfurosa*, a la Font del Rector *ferrosa*, a l'estanyol de la Cendra apareix el color gris, a l'estanyol de Can Cisó el vermell...

A l'aigua li passa que, viatjant, desfà terres i roques que li donen, a cada lloc, una aparencia diferent: és juganera i li agraden les disfresses!

A en Blauet però se li despertà una gran pregunta...

...de quina manera va néixer tot plegat?

Aquí tot era tranquil i quiet... fins que una nit, una gran cova que havia fet l'aigua sota terra es va obrir; en va sortir un forat gran que, de seguida, es va omplir d'aigua: un estanyol nou, Blauet!

Estany i estanyols es van formar, fa molts anys, en aquest lloc de camps suaus i boscos frondosos, un lloc ple de colors i pau. En Tortuga, habitant del lloc, li explicà...

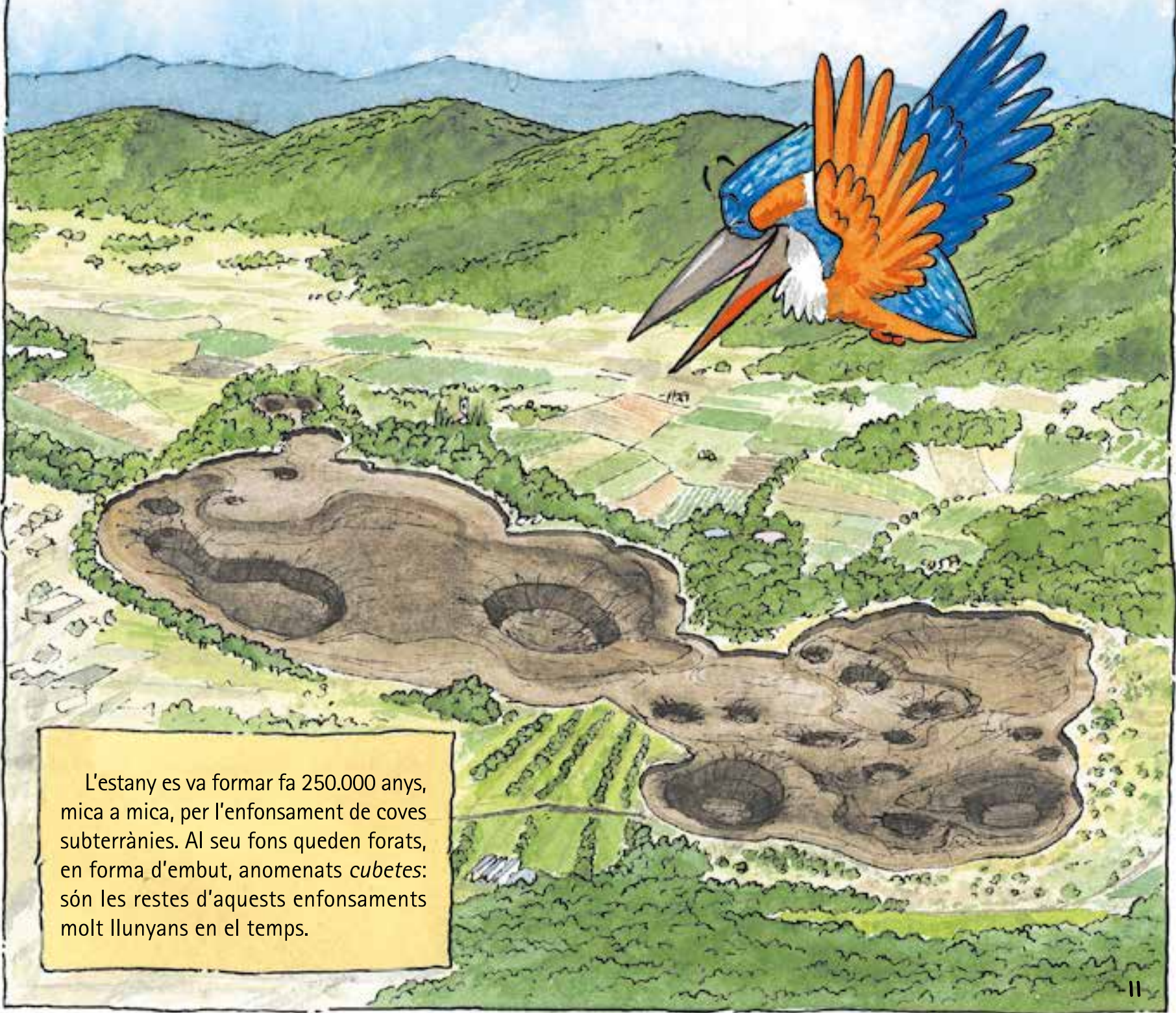

Tota la conca lacustre es formà per *dissolució* de les roques de sota terra, anomenades *guixos* i *calcàries*. L'aigua, insistent, forada durant anys i panys, rosegant per sota, a poc a poc però sense pausa...

En Blauet va tancar els ulls. Forçà la imaginació...

El fons de l'estany, ple de forats que els anys, pacients, han construït. Petits estanyols que, donant-se la mà, ajuntant-se, van fer gran aquest lloc d'aigua.

L'estany es va formar fa 250.000 anys, mica a mica, per l'enfonsament de coves subterrànies. Al seu fons queden forats, en forma d'embut, anomenats *cubetes*: són les restes d'aquests enfonsaments molt llunyans en el temps.

En Blauet arrencà amunt, cap al vent i el sol. Esgotat, va parar a descansar just per on passava en Rat-buf.

I tota aquesta aigua!
on va? on vessa?
que ho saps, Rat-buf?

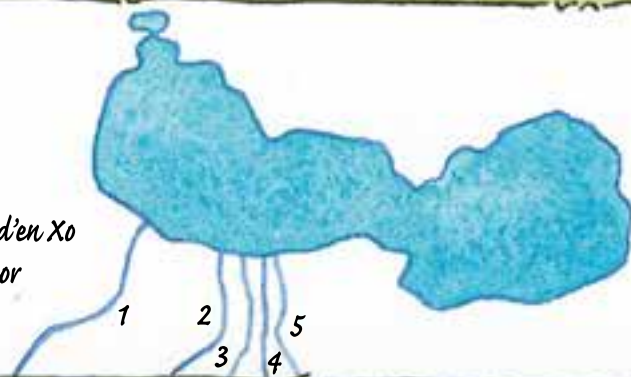
Abans l'aigua s'escolava
nerviosa pertot, i inundava
prats i aiguamolls...

...però molt de temps enllà uns monjos del monestir van fer, amb treball pacient i dur, uns recs per portar-la al riu. Volien terra ferma per als conreus i aigua per a la set de les llavors.

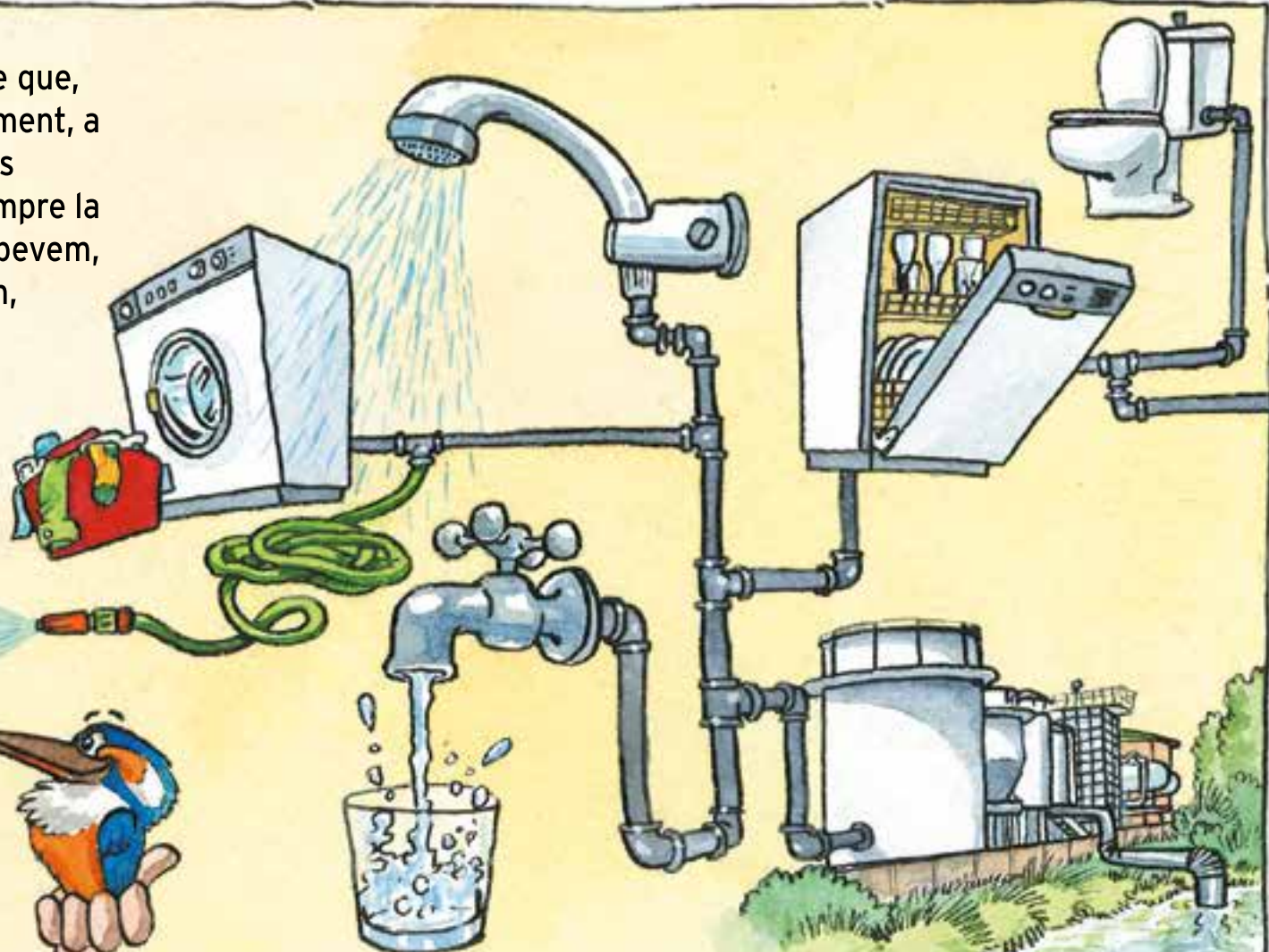
Els monjos del monestir de Sant Esteve van construir els cinc *recs de desguàs* per poder dessecar els aiguamolls. Els recs s'aprofitaren més tard per a diferents indústries: *molins paperers i fariners, fàbriques d'adobament de pells, indústries de tints, la farga...* L'aigua va ser font de riquesa i desenvolupament per a la vila de Banyoles.

- 1- Rec de Guèmol
- 2- Rec Major
- 3- Rec de la Figuera d'en Xo
- 4- Rec de Can Teixidor
- 5- Rec de Ca n'Hort

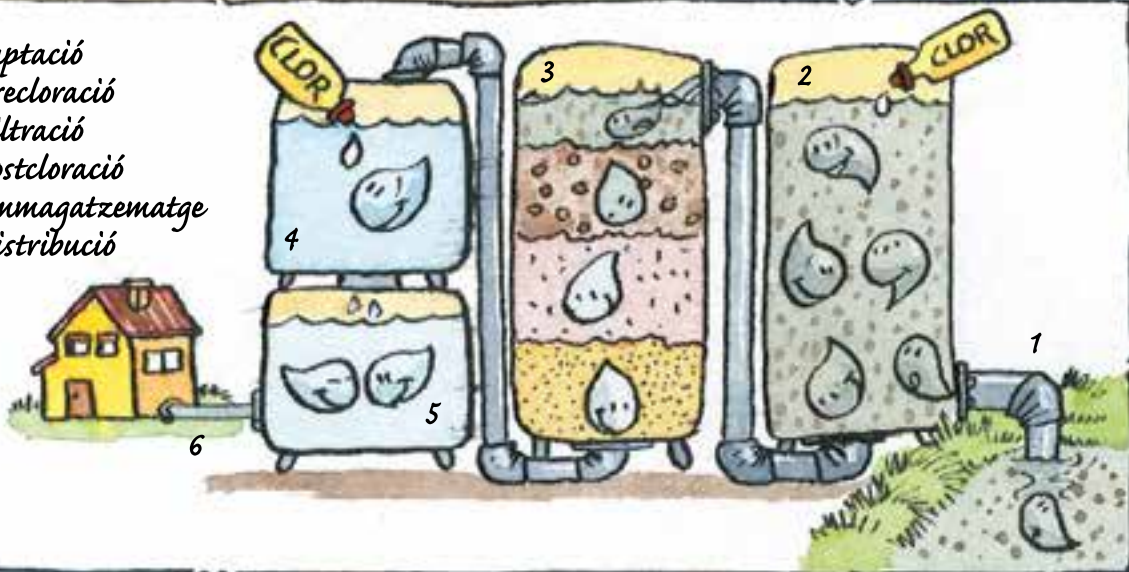
En Blauet va veure que, a partir d'aquell moment, a Banyoles l'aigua i les persones van fer sempre la vida junts. I és que bevem, reguem, ens dutxem, cuinem, juguem... amb aigua.

Avui la recollim de l'estany, la netegem i la fem córrer per tubs i canonades perquè entri, neta i a punt, a cada casa: és l'aigua potable.

Cada dia, a l'hivern, s'extreu de l'estany 5,5 milions de litres d'aigua per al consum dels habitants de Banyoles, Camós i Porqueres, i 9 milions a l'estiu. Hi ha un procés, la *potabilització*, que treu de l'aigua aquells elements i *contaminants* perillosos per a la salut i la prepara per al consum humà.

- 1- Captació
- 2- Precloració
- 3- Filtració
- 4- Postcloració
- 5- Emmagatzematge
- 6- Distribució

En Blauet, volant cel enllà, descobria de quina manera les persones aprofitaven l'aigua amb seny: un bevia de la font i tancava l'aixeta, l'altre regava just i prou, aquell aprofitava l'aigua de pluja i un altre arreglava el petit goteig de la canonada, un que es dutxava en lloc de banyar-se, i dos altres que no volien la piscina i preferien banyar-se a l'estany... Utilitzaven l'aigua amb mesura i la respectaven amb afecte.

Una ciutat gran
com Barcelona, amb
més d'1 milió i mig
d'habitants
necessita 250
milions de litres
d'aigua cada dia.

Una aixeta
que goteja poc
a poc pot
perdre 800
litres al
mes.

Si ens dutxem
gastem 50 litres
d'aigua i, en canvi, si
omplim la banyera en
gastem 100.

...Què et semblen
aquestes dades?

Veié que altres vegades, però, les persones maltractaven l'aigua, l'embrutien i la contaminaven. En gastaven molta i en va, sense control.

Hi abocaven deixalles. La perdien, la malbarataven...

L'aigua s'embrut i es contamina, moltes vegades sense que ens n'adonem, en l'ús que en fem cada dia. Els sabons de la dutxa, els detergents i suavitzants de la rentadora, els olis dels motors, els *purins* no tractats de les granges, el *clor* de les piscines, els residus de les fàbriques, els *adobs químics* dels camps... Verins que maten l'aigua!

Ella emmalaltia. Per curar-se demanava esforços molt costosos. Havia d'anar a netejar-se entre tubs i dipòsits: havia d'anar a recuperar-se a la depuradora, l'hospital de l'aigua.

Vatua! Recuperar-la neta costa molt, massa!

Alà la deixaven a punt per tornar a córrer alegre per recs i prats.

En Blauet, cansat, tornava cap a casa quan es trobà una oreneta.

Blauet, viatjant des del sud he conegut
les terres càlides i roents, tristes,
seques d'aigua...

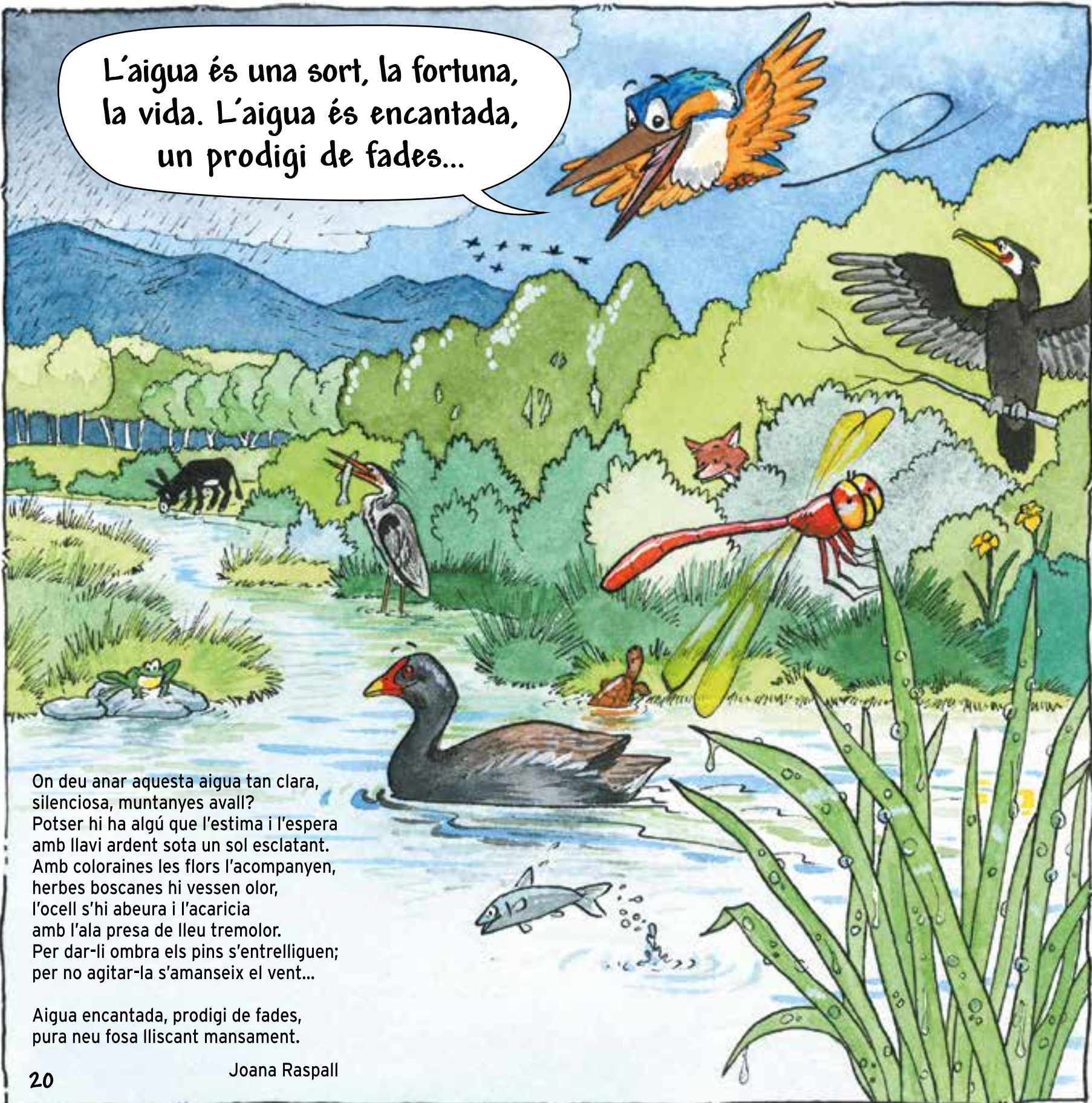
Al desert hi ha set i la terra s'esquerda perquè no plou. Els rius i recs s'estiren morts: no corren, no salten, no juguen perquè no tenen aigua. Quasi no hi ha vida: només sol i llum, un munt de sorra groga, de vent i de silenci.

La *desertització* és un procés greu que converteix boscos i prades en deserts i erms. I avança veloç per on l'aigua ja no hi és. Al nostre món, milers de persones sofreixen, assedegades, i fugen buscant un rajolí d'aigua, un bosc verd i fresc. És un avís molt seriós...

L'aigua és una sort, la fortuna,
la vida. L'aigua és encantada,
un prodigi de fades...

On deu anar aquesta aigua tan clara,
silenciosa, muntanyes avall?
Potser hi ha algú que l'estima i l'espera
amb llavi ardent sota un sol esclatant.
Amb coloraines les flors l'acompanyen,
herbes boscanes hi vessen olor,
l'ocell s'hi abeuria i l'acaricia
amb l'ala presa de lleu tremolor.
Per dar-li ombra els pins s'entrelliquen;
per no agitar-la s'amanseix el vent...

Aigua encantada, prodigi de fades,
pura neu fosa lliscant mansament.

TÍTOLS PUBLICATS

En Blauet i les bèsties de dues cames.

En Blauet i els camins de l'aigua.

En Blauet i el retorn dels aiguamolls.

En Blauet descobreix els recs.

En Blauet i els deu secrets.

En Blauet i la pedra misteriosa.

En Blauet i les històries dels seus veïns.

En Blauet i l'esport a l'Estany.

Edita: Consorci de l'Estany

Coordinació i continguts: Neus Vila (Escola de Natura)

Text: Pep Gratacós

Il·lustracions: Albert Carrillo

Disseny gràfic: Shift Gràfic

Impressió: Lith Gràfiques

Imprès en paper ecològic

Primera edició abril de 2011

Segona edició abril de 2015

Dipòsit legal: GI-518-2004

Edita:

Col·labora:

